

VOORSTEL AAN HET COLLEGE VAN DE GEMEENTE ROERMOND

Onderwerp: Ambtshalve beoordeling Individuele Inkomenstoeslag (IIT)

Zaaknummer: 166448-2022

Datum: 13 april 2023

Beslispunten

Het college heeft besloten:

1. om incidenteel langdurige minima in de bijstand die de Individuele Inkomenstoeslag (IIT) niet hebben ontvangen, proactief te benaderen en laagdrempelig in de gelegenheid te stellen de IIT aan te vragen;
2. structureel overige langdurige minima proactief te benaderen en ervoor zorgen dat zij jaarlijks de IIT blijven ontvangen;
3. deze maatregelen in te laten gaan per 1 mei 2023;
4. de kosten van de verstrekkingen IIT te dekken uit het budget bijzondere bijstand. Hiervoor bestaat genoeg ruimte.

Inleiding

De gemeenteraad heeft op 10 november 2022 ingestemd met het oprichten van het Lokaal Fonds Aanpak Energiearmoede. De gemeenteraad constateerde dat de maatregelen vanuit het Rijk niet voldoende zijn om inwoners bestaanszekerheid te bieden. Met het Lokaal Fonds Aanpak Energiearmoede wil de gemeenteraad aanvullende en noodzakelijke ondersteuning bieden aan onze inwoners, lokale ondernemers en maatschappelijke organisaties.

Ambtshalve toekenning Individuele Inkomenstoeslag

In de bijlage bij de raadsinformatiebrief van 8 november 2022 wordt een nadere duiding gegeven van de inzet van de middelen uit het fonds. Eén van de voorstellen is om ambtshalve de Individuele Inkomenstoeslag (IIT) uit te keren aan huishoudens die hier recht op hebben, maar deze niet nog niet hebben aangevraagd.

Wat is de Individuele Inkomenstoeslag?

De individuele inkomenstoeslag (IIT) is een ongerichte toeslag binnen de bijzondere bijstand. De toeslag wordt na een individuele beoordeling betaald aan huishoudens die langdurig zijn aangewezen op een minimuminkomen. De IIT heeft als doel om minima te ondersteunen bij het doen van onverwachte uitgaven die niet uit het reguliere lage inkomen voldaan kunnen worden.

De IIT is een onbelaste uitkering. De uitbetaling van de toeslag werkt niet door in het bruto-inkomen en brengt geen (fiscale) nadelige gevolgen met zich mee, zoals bijvoorbeeld het mislopen van toeslagen.

De wettelijke grondslag van de IIT is artikel 36 van de Participatiewet (PW). Hierin wordt vermeld dat de IIT op aanvraag verstrekt kan worden aan mensen van 21 jaar of ouder tot de

pensioengerechtigde leeftijd - die langdurig een laag inkomen hebben en geen in aanmerking te nemen vermogen hebben. Het soort inkomen is niet van belang. Alle huishoudens met een laag inkomen - uitkering of werk - komen in aanmerking.

Daarnaast mag er geen uitzicht zijn op inkomensverbetering.

De gemeente heeft de voorwaarden en de hoogte van de IIT vastgelegd in de Verordening Individuele Inkomenstoelage Roermond 2015. Onder 'langdurig' wordt verstaan een periode van 3 jaar. Een 'laag inkomen' is gedefinieerd als een inkomen tot maximaal 110% van de van toepassing zijnde bijstandsnorm.

Het criterium 'zicht op inkomensverbetering' wordt individueel beoordeeld. Concreet betekent dit dat het college bij elke aanvraag bekijkt of de aanvrager en zijn of haar eventuele partner op korte termijn kansen maakt om zijn inkomen te verbeteren door werkaanvaarding of uitbreiding van bestaande werkzaamheden.

Hoogte IIT?

De hoogte van de IIT is afhankelijk van de gezinssamenstelling en bedraagt momenteel voor:

- een alleenstaande € 458;
- een alleenstaande ouder € 592;
- gehuwden of daarmee gelijkgestelden € 652.

Hoe vaak bestaat er recht op de IIT?

De toeslag IIT wordt éénmaal per jaar op aanvraag verstrekt zolang het huishouden aan voorwaarden voldoet.

Ambtshalve toekennen van de Individuele Inkomenstoelage

In de PW (artikel 36 lid 1) is opgenomen dat de IIT *op aanvraag* wordt verstrekt. Een van de maatregelen die in het kader van de Lokale Aanpak Energiearmoede wordt voorgesteld is de ambtshalve beoordeling van de IIT voor huishoudens waarvan de verwachting is dat zij aan de voorwaarden voldoen maar die nog geen IIT hebben aangevraagd.

Het idee was om met één incidentele actie een groot aantal minimahuishoudens (plm. 140) met het uit betalen van een toeslag financieel te ondersteunen in deze tijden van inflatie, koopkrachtdaling en energiecrisis.

Ambtshalve toekenning niet mogelijk.

Ambtshalve toekenning van de IIT is echter in strijd met de PW en privacyregelgeving (AVG). Dit wordt later in dit voorstel nader toegelicht. Wij hebben echter gezocht naar een alternatief dat voldoet aan de intenties vanuit het Lokaal Noodfonds, en dat ook recht doet aan de vereisten van de PW en de AVG.

Wij stellen uw college voor om incidenteel langdurige minima welke de afgelopen periode geen IIT hebben ontvangen maar welke hier wel gebruik van zouden kunnen maken, proactief te gaan benaderen en hen laagdrempelig in de gelegenheid te stellen de toeslag zelf aan te vragen.

Daarnaast vragen wij uw college ook om structureel ook de overige langdurige minima, die al eerder de IIT hebben ontvangen, proactief te benaderen en ervoor zorg te dragen dat zij jaarlijks de IIT ook blijven ontvangen.

Onderstaand wordt dit toegelicht.

Argumenten

1.1. Ambtshalve verstrekking is in strijd met privacyregelgeving, het alternatief voldoet hier wel aan en sluit aan bij de reguliere processen binnen het Cluster Sociale Zaken

In het kader van het Noodfonds werd gevraagd om de IIT ambtshalve te verstrekken. Over het algemeen zullen minimahuishoudens hier geen bezwaar tegen hebben. De toeslag is in de meeste gevallen een welkome aanvulling op het minimuminkomen. Maar er kunnen natuurlijk ook burgers zijn die - om hen moverende redenen- de IIT niet willen aanvragen.

Door de beoordeling en uitbetaling ambtshalve te verrichten wordt deze burgers deze keuze ontnomen. Zeker in het sociaal domein is het van groot belang de burger zo veel mogelijk regie te geven. Ambtshalve beoordeling en uitbetaling van de toeslag is hiermee in strijd.

Artikel 36 van de PW het college de mogelijkheid biedt om een IIT te verstrekken. Het artikel geeft echter expliciet aan dat deze inkomenstoeslag kan worden verleend *op een daartoe strekkend verzoek* van een betrokkene. Hieruit volgt dat ambtshalve beoordeling en uitbetaling van de IIT strikt genomen niet mogelijk is onder de PW. In die zin zou ambtshalve beoordeling en uitbetaling onrechtmatig zijn in het kader van de AVG. Dit zorgt er ook voor dat we hier vanuit de AVG bezien, niet kunnen terugvallen op de AVG-grondslag uitvoering van een taak van algemeen belang (Art. 6 lid 1 onder e) voor het verwerken van persoonsgegevens.

Dit kan in de uitvoering echter opgelost worden door vooraf contact op te nemen met de huishoudens van wie we het recht op IIT willen gaan beoordelen. Op die manier kan de betrokkene de regie nemen en zelf bepalen of hij/zij de toeslag wil ontvangen. De meest praktische manier om dit te doen is via een brief.

Wij willen betrokkenen in een brief dan ook wijzen op de mogelijkheid om de IIT aan te vragen en hoe zij dit kunnen doen. Hierdoor kan er worden aangesloten op de reguliere processen (waardoor de onrechtmatigheid van ambtshalve beoordelen en uitbetalen ook wordt vermeden) en hoeft er niet kunstmatig een privacy-grondslag (toestemming) te worden gecreëerd. Wij voegen hier een specifiek verkort aanvraagformulier aan toe, zodat de administratieve last voor de burger wordt beperkt. Hierdoor gaan we de grondslag toestemming uit de weg. Verder heeft dit als belangrijk voordeel dat dit aansluit op het reguliere proces voor de beoordeling en uitbetaling van de IIT.

De persoonsgegevens die hierbij worden verwerkt (adresgegevens) zijn bij ons bekend in het kader van de PW. Verdere verwerking van deze persoonsgegevens (zolang beperkt tot de strikt noodzakelijke persoonsgegevens) voor dit doel (contact leggen om de burger te wijzen op de mogelijkheid IIT aan te vragen) kan onder art. 6 lid 4 AVG als verenigbaar worden beschouwd met het oorspronkelijke doel waarmee de persoonsgegevens bij de gemeente bekend zijn geworden, namelijk voor het verstrekken van de reguliere bijstandsuitkering. Hierdoor is er voor het benaderen van de genoemde huishoudens wel een grondslag aanwezig.

1.2. Door het incidenteel proactief benaderen van deze langdurige minima kunnen we de koopkracht van een groot aantal huishoudens in onze stad éénmalig stutten

Door de eerder beschreven actieve benadering kunnen wij een groot aantal huishoudens die de toeslag niet hebben aangevraagd - bijvoorbeeld omdat zij niet bekend waren met deze mogelijkheid - in deze periode van koopkrachtverlies en energiearmoede eenmalig financieel ondersteunen. Dit past binnen ons armoedebeleid waarin wij inkomensondersteunende maatregelen ruimhartig aanbieden. In Roermond gaat het om plm. 140 huishoudens die we actief gaan benaderen om de IIT aan te vragen.

1.2. Wij willen het ontvangen van inkomensondersteunende voorzieningen gemakkelijker maken voor huishoudens die hier recht op hebben maar hier (nog) geen gebruik van maken.

Wij gaan huishoudens actief wijzen op de IIT en sturen een verkort aanvraag formulier mee. Hiermee wordt voorkomen dat huishoudens met bijstand anders hun recht op deze toeslag (jarenlang) mislopen, terwijl zij daar wel recht op hebben. De voor een aanvraag benodigde gegevens zijn bekend bij de gemeente waardoor een verkorte afhandeling van de aanvraag mogelijk is.

Het kan zijn dat de huishoudens die wij nu incidenteel proactief gaan benaderen ook niet op de hoogte zijn van andere inkomensondersteunende regelingen. Door de verstrekking van de IIT kan het zijn dat zij ook gebruik gaan maken van andere minimaregelingen die bij onze gemeente voor de lage inkomens beschikbaar zijn. Dit helpt mee in de bestrijding van armoede en niet-gebruik van inkomensondersteunende voorzieningen.

1.4 De voorgestelde werkwijzen passen binnen het onlangs verschenen essay 'Bestaanszekerheid als belofte (naar een lokale agenda bestaanszekerheid)' van de VNG

De VNG publiceerde onlangs bovenstaand essay. De VNG constateert dat bestaanszekerheid als grondwettelijke overheidszorg in een crisis verkeert en dat, om een menswaardig bestaan veilig te stellen, het tij moet worden gekeerd. De VNG pleit voor een doorbraak en een lokale agenda bestaanszekerheid. De VNG roept het Rijk en maatschappelijke partners om daarover het gesprek met elkaar aan te gaan.

De VNG roept onder andere op tot het meer hanteren van de menselijke maat en het handelen vanuit compassie binnen het onderwerp 'bestaanszekerheid'. Dit kan volgens de VNG onder andere door het op orde brengen van de bestaansbasis, door minder én eenvoudiger regelgeving en het actiever aanbieden van inkomensvoorzieningen door de overheidsinstanties. Dit voorstel sluit aan bij deze oproep.

2.1. Wij willen ervoor zorgen dat álle huishoudens die in Roermond recht hebben op de IIT hebben deze in de toekomst ook structureel blijven ontvangen.

In 2022 ontvingen 988 huishoudens in Roermond de IIT op aanvraag. In de beschikking behorende bij de toekenning vermelden wij de datum dat huishoudens de toeslag na een jaar opnieuw kunnen aanvragen. Uit onderzoek blijkt dat ongeveer 95% van de huishoudens die de al eerder IIT ontvingen, deze het volgend jaar tijdig opnieuw aanvragen en ontvangen.

Om er ook voor te zorgen dat álle huishoudens waarvan wij weten dat zij recht hebben op de toeslag in aanmerking blijven komen gaan wij via een technische 'check' waarborgen invoeren in de uitkeringsapplicatie van het Cluster Sociale Zaken. Mochten huishoudens, waarvan wij verwachten

dat zij recht hebben, vergeten de IIT aan te vragen dan zullen wij hen ook proactief benaderen en hen informeren dat zij de IIT kunnen aanvragen.

4.1 Kosten niet dekken uit het Lokaal Noodfonds maar uit het budget bijzondere bijstand

In de raadsinformatiebrief van 8 november 2022 werd aangegeven dat de kosten van de extra incidentele uitgaven IIT voldaan kunnen worden uit de bestemmingsreserve Lokaal Fonds Energiearmoede.

Echter: de meeste huishoudens die wij nu proactief gaan benaderen om een aanvraag in te dienen zullen naar alle waarschijnlijkheid volgend jaar de toeslag ook gaan aanvragen. Dit betekent dat kosten van de IIT jaarlijks zullen stijgen.

Op deze wijze zijn de uitgaven niet meer aan te merken als incidentele extra uitgaven maar als structurele extra uitgaven op de post bijzondere bijstand (Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV)).

Om deze reden wordt voorgesteld om de extra kosten voor de uitgaven van de IIT te dekken uit het budget bijzondere bijstand. Er is voldoende ruimte binnen het reguliere budget bijzondere bijstand om de extra kosten ad plm. € 85.000 structureel uit het budget bijzondere bijstand te kunnen voldoen.

Kanttekeningen en risico's

1.1. Voorstel komt alleen ten goede aan ons 'bekende' huishoudens

Met dit voorstel komen alleen ons 'bekende' huishoudens in een bijstandsuitkering die de toeslag zelf niet hebben aangevraagd in aanmerking. Er zijn echter ook huishoudens in onze stad die langdurig aangewezen zijn op een minimuminkomen en de IIT ook niet hebben aangevraagd. Waarschijnlijk omdat ze niet op de hoogte waren van deze regeling. Om rechtsongelijkheid zoveel mogelijk te voorkomen is een communicatieve inspanning nodig om deze huishoudens 'buiten de uitkering' te bereiken. En de mogelijkheid van het aanvragen van de IIT bekend te maken.

Om dit te bewerkstelligen zullen wij extra aandacht gaan besteden aan deze regeling via onze corporate channels (website, digitale nieuwsbrief, facebook).

Historisch overzicht

Nvt.

Financiële gevolgen

De extra kosten van het uitvoeren van bovenstaande maatregelen zijn de toekenningen van de IIT die tot nu toe geen toeslag hebben aangevraagd. Uit bestandsonderzoek blijkt dat het plm. 140 huishoudens betreft. We schatten de extra jaarlijkse kosten in op plm. € 85.000. Dit bedrag kan uit de ruimte binnen de bijbehorende kostenplaats (60466: bijzondere bestand) gedekt worden.

Communicatie en participatie

Op 23 januari is dit voorstel voor advies voorgelegd aan de Cliëntenraad PW. De Cliëntenraad stemt in met dit voorstel.

Uitvoering en evaluatie

Na instemming van uw college met dit voorstel zullen wij tot uitvoering overgaan van deze maatregelen. Middels de Burap zullen wij op de hoogte houden van de uitgaven.

Advies bedrijfsvoering

Zowel de juridisch, de financieel adviseur als privacy-officer zijn akkoord met bijgaand voorstel.